

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ MATERNĂ**

2015

PREZENTARE

Programa se adresează profesorilor de limba ucraineană din învățământul preuniversitar, care s-au înscris și vor susține examenul de definitivare în învățământ.

În elaborarea programei s-au avut în vedere următoarele principii:

- principiul continuității formării inițiale și continue, realizat prin evoluție în carieră și dezvoltare profesională;
- principiul coerenței modular-tematice a programei, asigurat prin articularea proiectării ei, prin modul de elaborare a competențelor generale și specifice, prin modul de selectare a conținuturilor ce vor face obiectul evaluărilor vizate, prin diversitatea formelor și a strategiilor evaluative sugerate pentru a fi utilizate în contextul acestor examinări;
- principiul adecvării și armonizării finalităților și a conținuturilor învățământului preuniversitar românesc;
- principiul optimizării și inovării activității în învățământul preuniversitar, prin asimilarea celor mai noi achiziții din științele educației și din științele conexe.

Programa pentru examenul național de definitivare în învățământ a profesorilor de limba ucraineană pentru învățământul preuniversitar vizează competențe abordabile din perspectiva dimensiunii cognitive, procedural-aplicative și atitudinale și propune o tematică ce corespunde tendințelor în evoluția disciplinelor. Este structurată pe două secțiuni:

- *secțiunea 1* – disciplina de specialitate (*Limba și literatura ucraineană*);
- *secțiunea 2* – metodică predării disciplinei de specialitate (*Metodica predării limbii și literaturii ucrainene*);

COMPETENȚE GENERALE

- **competențe în specialitate la Limba și literatura ucraineană:**
  1. de a utiliza adecvat conținutul științific propriu disciplinei de examen;
  2. de a aplica în situații educaționale concrete conținutul științific, valorizând valențele formative;
  3. de a integra conținutul de specialitate în contextul altor științe, argumentând și promovând strategii activ – participative de învățare;
  4. de a produce corelații inter-/intradisciplinare și între conținuturile disciplinei (limbă, literatură, comunicare), prin utilizarea unor tehnici eficiente de activitate intelectuală, stimulând creativitatea și inovația în plan profesional.
- **competențe didactico-metodologice, aferente predării la ciclul primar, gimnazial și liceal a disciplinei Limba și literatura ucraineană:**
  1. de a prelucra conținutul științific specific disciplinei de examen, prin aplicarea în situații educaționale variate, specifice învățământului primar, gimnazial și liceal;
  2. de a valorifica conținutul metodicii de specialitate, în vederea formării la elevi a competențelor cheie și transversale;
  3. de a realiza conexiuni intra-/interdisciplinare, în contexte educaționale specifice învățământului primar, gimnazial și liceal și între conținuturile disciplinei (limbă, literatură, comunicare);
  4. de a opera cu conținutul metodicii de specialitate pentru luarea unor decizii care să conducă la reglarea (dezvoltarea /ameliorarea) componentelor procesului instructiv – educativ.

Competențele specifice ce derivă din competențele generale vor fi prezentate în cadrul fiecărei secțiuni a programei. Programa este structurată pe 2 secțiuni, corelate cu structura subiectului la proba scrisă:

- secțiunea 1 – disciplina de specialitate (*Limba și literatura ucraineană*)
- secțiunea 2 – metodică predării disciplinei de specialitate (*Metodica predării limbii și literaturii ucrainene*);

SECȚIUNEA 1 – DISCIPLINA DE SPECIALITATE

LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ

A. COMPETENȚE SPECIFICE:

Candidații vor dovedi formarea următoarelor competențe specifice:

- 1.1. identificarea temei și a modului de reflectare a acesteia în textele studiate;
- 1.2. identificarea și analiza principalelor componente de structură, de compoziție și de limbaj specifice textului narativ;
- 1.3. identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului dramatic;
- 1.4. identificarea și analiza elementelor de compoziție și de limbaj în textul liric;
- 1.5. identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului nonliterar (științific, publicistic, publicitar);
- 2.1. utilizarea normelor ortografice, ortoepice, de punctuație, morfosintactice și folosirea adecvată a unităților lexicosemantice, compatibile cu situația de comunicare;
- 2.2. utilizarea relațiilor de sinonimie, antonimie, omonimie, polisemie în organizarea mesajului scris;

- 3.1. elaborarea unei argumentări scrise pe baza textelor studiate;
- 3.2. utilizarea unui lexic diversificat, recurgând la categoriile semantice studiate și la mijloacele de îmbogățire a vocabularului, pentru exprimarea nuanțată;
- 3.3. elaborarea unor tipuri de texte prevăzute în programele școlare: texte funcționale (cerere, completare de formulare, telegramă, proces-verbal, curriculum vitae), texte reflexive și argumentative (relatarea unor evenimente și întâmplări din experiența personală, exprimarea unui punct de vedere: jurnal personal, jurnal de lectură, argumentarea unui punct de vedere), texte imaginative (alcătuirea unor descrieri, dialoguri sau narațiuni pe o temă dată) sau texte despre opera literară (rezumat, caracterizare, analiză, eseu etc.);
- 4.1. utilizarea categoriilor gramaticale învățate, în diverse tipuri de propoziții, prin folosirea unor tehnici eficiente de activitate intelectuală;
- 4.2. identificarea organizării morfologice și sintactice a textelor realizând corelații inter-/intradisciplinare.

B. TEMATICA

1. Literatura ucraineană

1. Literatura orală ucraineană. Geneza și circulația producțiilor folclorice. Teme și motive caracteristice. Folclorul așezărilor cu populație ucraineană de pe teritoriul României. (*календарно-обрядові пісні: колядки, щедрівки, веснянки, весільні пісні; прозова фольклорна література: легенди, казки*). Utilizarea literaturii orale în procesul instructiv-educativ.

2. Literatura ucraineană veche. Caracteristici generale.

* Григорій Сковорода – останній представник давньої української літератури.

3. Literatura ucraineană nouă. Caracteristici generale.

* Іван Котляревський («Енеїда», «Наталка Полтавка»)

Sentimentalismul și preromantismul:

* І. Гулак – Артемовський («Пан та собака»)

* Г. Квітка-Основ'яненко («Маруся», «Сватання на Гончарівці»)

* Е. Hrebinka (байки)

Romantismul. Premize. Apariție. Caracteristici particulare.

* Тарас Шевченко. Творчість: Вірші. Поеми. Балади. («Кобзар», «Причинна», «Тополя», «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Катерина», «Наймичка», «Сон», «Царі», автобіографічні вірші)

Literatura ucraineană realistă: * Панас Мирний («Хіба ревуть воли як ясла повні»).

Realismul modern: * Іван Франко. Лірика («З вершин і низин»). Проза («Добрий заробок», «Малий Мирон», «Красне писання», «Борислав сміється», «Захар Беркут»). Драматургія («Украдене щастя»).

Impresionismul ucrainean:

* М. Коцюбинський («Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник», «Інтермеззо», «Фата моргана», «Тіні забутих предків»)

* В. Стефаник («Новина», «Камінний хрест»)

* О. Кобилянська («Земля», «В неділю рано зілля копала»)

Curentul neoromantic:

* Леся Українка. Основні теми лірики. («На крилах пісень», «Лісова пісня»)

Simboliștii:

* М. Вороний («Лілеї», «Рубіни»)

* О. Олесь («Чари ночі», «Айстри», «З журбою радість обнялась»)

5. Literatura ucraineană contemporană

Symbolismul: * П. Тичина («Сонячні кларнети», «Похорон друга»)

Neoclasicismul: * М. Рильський («Шопен»)

Neoromantismul: * В. Сосюра («Білі акації», «Так ніхто не кохав»)

Poeții anilor '60:

* І. Драч («Смерть Шевченка»)

* Л. Костенко («Маруся Чурай»)

6. Literatura ucraineană din România (І. Ковач, М. Чубіка).

II. Limba ucraineană

a) **Nivelul fonetic:** normele actuale de ortografie și ortoepie în limba ucraineană; aspecte funcționale referitoare la: sunetele limbii ucrainene, regulile pentru despărțirea cuvintelor în silabe.

b) **Nivelul lexico-semantic:** cuvântul, structură; categorii semantice: sinonime, antonime, omonime, cuvinte monosemantice/polisemantice; neologisme, regionalisme, arhaisme; unități frazeologice (expresii/ locuțiuni); sensul cuvintelor în context/ sens denotativ și sens conotativ; vocabularul limbii ucrainene; mijloace de îmbogățire a vocabularului: interne (derivarea, compunerea), externe (împrumuturile și neologisme);

Accentul. Principalele caracteristici ale accentului în limba ucraineană;

Semnele speciale folosite în alfabetul ucrainean (apostroful, accentul).

c) *Nivelul morfosintactic:*

- părțile de vorbire flexibile: substantivul (fel, număr, gen, cazuri, funcții sintactice); articolul (clasificare); adjectivul (flexiune, grade de comparație, funcții sintactice, ortografiere); pronumele (tipuri, adjective pronominale, funcții sintactice, ortografierea formelor pronominale); numeralul (clasificare, cazuri, funcții sintactice, ortografierea numeralelor); verbul (diateze, moduri, timpuri, funcții sintactice);
- părțile de vorbire neflexibile: adverbul (clasificare, grade de comparație, funcții sintactice, ortografierea adverbilor); conjuncția (clasificare); prepoziția; interjecția (clasificare, funcții sintactice, valori expresive, punctuația interjecției);
- sintaxa propoziției (părți de propoziție: principale, secundare; acordul gramatical între predicat și subiect; acordul atributului cu partea de vorbire determinată);
- sintaxa frazei (propoziția – criterii de clasificare, felul propozițiilor).

d) *Nivelul ortografic și de punctuație:* aspecte privind aplicarea normelor de ortografie și de punctuație în receptarea/construirea mesajului scris.

e) *Nivelul stilistic:* stilurile funcționale; tipurile de text receptate: narative, descriptive, dialogate, informative, argumentative; stil direct, stil indirect.

C. BIBLIOGRAFIE

I. Literatura ucraineană

Грушевський Михайло - *Історія української літератури*. - ТТ. 1-6. Сканування та обробка <http://litopys.kiev.ua/> (<http://litopys.org.ua/>) 10.III.2003.

Чижевський Д. І.- *Історія української літератури (від початків до доби реалізму)*. — Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1956

Чижевський Дмитро - *Реалізм в українській літературі* / Підготов. тексту, фак. ред., передм. М. Наєнка. — К.: Вид. центр «Просвіта», 1999

Дмитро Чижевський - *Лекції з історії української літератури*. В кн.: В. Петров, Д. Чижевський, М. Глобенко, І. Мірчук. Українська література. Історія української культури; Український вільний ун-т. — Мюнхен; Львів, 1994

М.С.Возняк - *Історія української літератури* Львів, Видавництво «Світ», 1992

Історія української літератури XIX століття: у 2 кн. Кн. 1: підручник. За ред. акад. М.Г. Жулинського, Київ 2005

I. Kideșciuk - *Limba ucraineană. Manual pentru clasa a IX-a*, Editura RCR Editorial, București, 2013

II. Limba ucraineană

M.T. Ivcenko, Suciasna ukrajins'ka literaturna mova, ed. II-a, Kiev, 1974

D.H.Mazilu, I. Reboșapca *Limba ucraineană. Manual pentru clasa a VII-a* EDP, Bucuresti, 2000

I. Reboșapca, C. Gruia *Limba ucraineană. Manual pentru clasa a VIII a*, EDP, București, 2000

I. Kideșciuk *Limba ucraineană. Manual pentru clasa a IX a*, Editura RCR Editorial, București, 2013

METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII UCRAINESE

A. COMPETENȚE SPECIFICE

Candidații vor dovedi formarea următoarelor competențe specifice:

1.2. aplicarea adecvată a principiilor, formelor și metodelor specifice comunicării orale și scrise;

1.1.abordarea flexibilă a curriculumului școlar și analiza funcțională a conținuturilor învățării;

1.3. utilizarea strategiilor specifice însușirii normelor limbii literare la clasele CP-IV, V-VIII și IX-XII;

2.1.valorificarea valențelor educative ale textelor literare/nonliterare utilizate în lecțiile de comunicare în limba ucraineană/limba și literatura ucraineană din clasele CP-IV, V-VIII și IX-XII;

2.2. alegerea și adecvarea strategiilor didactice de predare-învățare-evaluare în vederea formării competențelor specifice stabilite prin curriculumul pentru învățământul primar, gimnazial și liceal;

2.3.adaptarea demersului didactic la nevoile reale ale elevilor, prin individualizarea și diferențierea învățării;

3.1.valorificarea corelațiilor intra-, interdisciplinare prin abordarea integrată a învățării la disciplinele *Comunicare în limba ucraineană/ Limba și literatura ucraineană*;

3.2. argumentarea utilizării diverselor modalități de abordare a textului literar;

4.1.valorificarea lecturii personalizate a programei școlare în proiectarea didactică pe termen lung și scurt;

4.2.utilizarea strategiilor adecvate de evaluare a activității elevilor în cadrul disciplinei *Comunicare în limba ucraineană/ Limba și literatura ucraineană*;

4.3.conceperea unor instrumente de evaluare, analiză și interpretarea rezultatelor în scopul optimizării acțiunii didactice.

B. TEMATICA

I. Specificul predării-învățării-evaluării limbii ucrainene în învățământul primar, gimnazial și liceal

- Specificul curriculumului pentru disciplina *Comunicare în limba ucraineană/Limba și literatura ucraineană* (ciclul primar, gimnazial și liceal) în clasele cu predare în limba ucraineană și în clasele cu predare în limba română;
- Influența fenomenelor de transfer și de interferență asupra învățării limbii ucrainene;
- Proiectarea activităților didactice în manieră integrată;
- Modelul comunicativ-funcțional și abordarea conținuturilor în clasele CP-IV, V-VIII și IX-XII ;
- Abordarea elementelor de construcție a comunicării din perspectivă funcțională, aplicativă, conform programelor școlare în vigoare;
- Specificul organizării lecțiilor de comunicare în limba ucraineană în clasele pregătitoare – a IV-a;
- Metode și procedee specifice învățării limbii ucrainene, ca limbă maternă;
- Forme de organizare a activităților de învățare în limba ucraineană; strategii de diferențiere, individualizare; învățarea prin cooperare;
- Rolul jocului didactic în orele de *Comunicare în limba ucraineană/ Limba și literatura ucraineană*.

II. Aspecte metodologice privind curriculumul de limba și literatura ucraineană în învățământul primar, gimnazial și liceal

1. Comunicarea orală (receptarea mesajului oral, exprimarea orală)

- Strategii de formare a comportamentului de receptor/emitor de mesaje orale;
- Strategii de formare a câmpului auditiv (propoziție, cuvânt, silabă, sunet);
- Strategii de predare-învățare-evaluare la disciplina *Comunicare în limba ucraineană în clasa pregătitoare și în clasa I;*
- Activități de învățare care contribuie la sesizarea elementelor semnificative ale unui mesaj ascultat (clasa pregătitoare – clasa a IV-a);
- Metode și mijloace de învățământ folosite în formarea și dezvoltarea exprimării orale în limba ucraineană;
- Formarea și dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română: conținuturi și contexte de realizare, criterii și cerințe în exersarea exprimării corecte, respectarea normelor ortoepice.

2. Comunicarea scrisă (receptarea mesajului scris, exprimarea scrisă)

- Strategii de formare a câmpului vizual (propoziție, cuvânt, silabă, literă);
- Strategii de predare-învățare-evaluare a citit-scrisului în limba română la clasa a II-a (metode și procedee specifice, mijloace de învățământ);
- Specificul abordării textelor în învățământul primar:
  - Textul narativ (elaborarea planului de idei, povestirea/narațiunea, dialogul, descrierea, personajul literar);
  - Textul liric (strofa, versul);
  - Textul nonliterar.
- Organizarea textului scris, în funcție de scopul redactării:
  - Tehnica elaborării unui text scris: planul inițial, părțile componente ale unei compuneri. Contexte de realizare pentru clasele a III-a – a IV-a;
  - Scrierea funcțională (bilet, felicitare, afiș, fluturaș, invitație, email);
  - Scrierea imaginativă (pe baza unui șir de întrebări, pe baza unui suport vizual);
  - Scrierea despre textul literar (povestirea, descrierea).
- Formarea deprinderilor de exprimare scrisă în învățământul primar – particularități ale însușirii normelor limbii literare în clasele a II-a – a IV-a (ortografie și punctuație).

III. Evaluarea nivelului de pregătire a elevilor la *Comunicare în limba ucraineană/ Limba și literatura ucraineană*.

- Forme/tipuri de evaluare a rezultatelor și progresului școlar;
- Metode tradiționale și alternative de evaluare;
- Tipuri de itemi utilizați în practica școlară (clasele pregătitoare – a IV-a).

C. BIBLIOGRAFIE:

1. Абасов З.А. Нетрадиционные уроки как педагогическая инновация // Инновации в образовании. – 2004. - №3.
2. Вашуленко М.С. Методика викладання української мови в початковій школі. – К., 2008 р.,
3. Гордуз Н. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках рідної мови // Початкова школа. – 2003. - №4.
4. Митник О., Шпак В. Народження нестандартного уроку // Початкова школа. – 1997. - № 12. – С. 11-23.
5. Нестандартні уроки в початковій школі // Упоряд. О. Кондратюк. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005.
6. Нестандартні уроки в школі // Шкільна бібліотека. – 2005. - № 8.
7. Новак Л.І. Система нестандартних уроків української мови (в початковій школі) // Б-чка вчителя поч. школи. – 2003. - №17.
8. Пензар Л. П. Нестандартні уроки : (Передовий досвід)// Б-чка вчителя поч. школи. – 2001. - № 6 .

9. Резніченко Н.І. Нестандартні уроки української мови в 2 класі // Початкове навчання та виховання. – 2006. - № 6.
10. Варзацька Л.О. Навчання мови та мовлення на основі тексту. – К.: Рад.шк., 1986.
11. Варзацька Л.О., Шевченко Л.М. Методика розвитку зв'язного мовлення школярів: Методичні рекомендації, - К.: Рад.шк., 1992
- Oliynyk_Metodyka_vykladannia_ukrainskoi_movy_v_serednii_shkoli.jpg